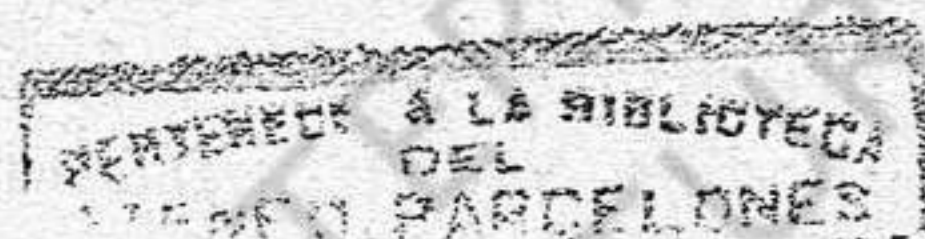

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

DAVANT LA HISTÒRIA

Hem obert el llibre. Les darreres fulles encara exhaleu la sentor penetrant de la tinta fresca. El dia 12 es celebraren les eleccions municipals a Espanya, i obtengueren majoria els partits antimonàrquics coaligats. Aquest plebiscit manifestava clarament la voluntat popular. El dia 14 d'abril de 1931, Alfons XIII sortia de Madrid i entusiàsticament s'instaurava la República.

¿Causes?—1921, 1923, 1930, i tantes altres...

El canvi de règim vengué, pot ben dir-se, per evolució i en forma exemplar. Ni una batalla, ni un regiment al carrer. El resultat d'unes eleccions municipals força significatives, un canvi de banderes, unes manifestacions d'unànim entusiasme, un nou Govern, i l'alba de les llibertats cíviques a l'horitzó radiant de noves promences.

Espanya, que fa uns dies anava encara a la coa d'Europa, demostra la cultura i l'esperit ciutadà que nodreix les seves masses i demostra, davant el món, la força del seu temperament nacional, i ho fa de la manera més digna, mitjançant l'expressió de la seva voluntat nascuda de la convicció en l'ideal que l'anima. Espanya, per aquest sol fet de proclamar-se republicana en la forma com ho ha fet, es posa entre les democràcies europees capdavanteres i deixa escrita, amb lletres d'or, una de les planes més belles de la Història de la Civilització.

Hem tancat el llibre i meditem sobre el futur. Un gran optimisme s'encomana del nostre esperit: el cor glateix ple d'esperances. El nostre poble se'ns ha revelat—ho volem proclamar amb orgull—amb una potència espiritual insospitada, amb un sentit cívic exemplar, amb una capacitació de força ordenada, que ens convida a pensar en les grans possibilitats futures que se li poden, amb tota confiança, encomanar.

Estam admirats i orgullosos de la capacitació ciutadana del nostre poble. Avui podem dir, convençuts per l'evident realitat, que l'ideal i la cultura no eren patrimoni de les altes esferes socials.

Aquesta gran revelació del nostre poble és, precisament, el més reconfortant de l'espectacle. Ara creim en l'avenir, ara ens donam compte que la nostra missió nacional retorna a la vida, ara ens sentim fills d'una mare viva, ara ens sentim transportats pel corrent de l'avenç col·lectiu, ara el nostre optimisme s'obri com una flor a la tebior del sol naixent.

Les nostres aspiracions d'iberisme se'ns presenten ara assequibles i, en aquests moments, és quan, amb tota dignitat, podem mirar de cara l'Amèrica del Sud i mai com ara, també, la cooficialitat de la nostra llengua i l'obtenció de la nostra autonomia administrativa—anhels del nostre ésser polític—no se'ns havien presentat en un camp més adequat a la fructificació esponerosa. Quant a la forma com comprenem la futura estructuració constitucional de l'Estat, ja hem deixat entreveure el nostre pensament (n.º de juliol de 1929), que defensarem d'una manera més clara encara, en la seguretat de no divergir massa dels corrents actuals i moderns.

Brindam a la nova República la nostra cooperació més eficient i posam al seu servei totes les nostres forces col·lectives per consolidar-la i fer-la incommobile. LA NOSTRA TERRA, dins l'esfera de la seva acció, així ho desitja i així ho ha de procurar amb tots els mitjans al seu abast. També LA NOSTRA TERRA obri el seu cor a l'optimisme i a l'esperança, optimisme i esperança que desitja encomanar a tots els seus lectors.

Moltes persecucions ha sofert des de la seva aparició, ja fa més de tres anys, aquesta Revista, perquè sempre representà les aspiracions pures—llavors tan combatudes—de l'autonomia mallorquina, que tan clarament tenim exposada (números de juny i juliol de 1930), i aquestes aspiracions, avui, dins el nou règim republicà que comença, les volem reafirmar amb més força encara que abans.

En aquest sentit: ¡Visca la República!

D U E S R O S E S

HI havia als volts de la ciutat, unit al bosc, un bell palau voltat de parc, on les flors exhalaven els seus perfums abundantament. Els seus amos eren nobles senyors carregats de riqueses, i la felicitat hi desplegava les seves ales invisibles. Adesiara, en els grans jardins, es donaven les festes més esplèndides que el caprici de la fortuna pot crear.

En el bosc veïnat, dins el tronc d'un roure corpulent, vivia en pau el Follet Mínim, anomenat així pels seus companys perquè era la més mínima expressió de l'home. La seva alçada no era major que la d'una granota, però en canvi els seus coneixements eren tants que entre els adjectius de la magnitud no s'hauria pogut trobar el qualificatiu escaient a la seva saviesa. I vetaquí perquè està molt ben dit que el saber no ocupa lloc.

Un dia Mínim, assegut dins el càlzer d'un lliri boscà, mirava córrer les aigües d'una font i s'entretenia fent por als teixidors, que fugien en ràpids zig-zags sobre la llisa transparència de cristall, i reia en veure's reflectit a l'aigua, boca avall, dins la copa del lliri, i pensava en els segles que la seva caiguda duraria si es desprenia dins l'espai blau, invertit en el fons del rierol.

Estant així entretengut arribà un rossinyol que es posà a les branques del roure. Deien que entre tots els de l'entorn era el que tenia la veu més bella, i sense cuidar-se de si per aquells paratges hi havia algú a qui pogués molestar, començà a cantar una preciosa cançó a la primavera. Mínim l'escoltava encantat, semblava que el seu esperit s'hagués d'enlairar amb la música cap a altes regions d'ensomni... Però de prompte, una glossa que deia:

*“Quan les roses els seus càlzers badin,
ubriagui l'olor de llurs fulles,
i llur veu canti el cant de l'amor...”*

l'extremí amb l'esclat del riure, i el rossinyol, tot esverat, es disparà com una fletxa.

—¡Quin bàrbar poeta!— s'exclamava...— Que cantin les roses l'amor..!—I seguia rient com un foll, estrenyent-se la panxa amb les seves minúscules mans.

Tanta gràcia li féu que les roses parlassen, que, hora capvespral, se n'anà a contar als seus amics els follets el curiós descobriment.

El més vell de tots, el qual en caminar es trepitjava la blanca esponera de la seva barba, seriosament li digué:

—Em sorprèn molt, Mínim, que tu que ets dels més savis no coneguis encara la preciosa ciència que ensenya a desxifrar la bella parla de les flors, i perquè no dubtis de la seva existència, jo mateix, si tu vols, puc iniciar-te un poc perquè facis les proves.

Mínim acceptà meravellat les lliçons, i en poc temps ja estava en condicions de fer un parlament, si necessari hagués estat, a tota una multitud flairant. I així, una nit, tengué l'acudit d'anar, indiscretament, a sorprendre el secret de les flors. Cavalcà sobre la closca lluenta d'un cargol, i precedit de dues lluernes que amb els seus fanals illuminaven el camí, s'adreçà cap al jardí en cerca d'aventures que satisfessin la seva curiositat i fossin entreteniment dels seus ocis.

No pogué, ni molt menys, marejar-se amb la velocitat del seu vehicle, però el cert és que, en arribar prop de dos formosos rosers, el seu cargol, ja cansat de tanta marxa, deixava un rastre de suor en el camí.

Entre les dues plantes, una aranya havia teixit les seves teles d'argent guspirejants a la claror de lluna. Va resultar ésser una bona amiga de Mínim i aquest li demanà per unes hores hostatge al seu palau. Concedit que fou, l'home minúscul començà a pujar per l'escala de malles de la casa tremolosa i en arribar a una alçada raonable, on el vertigen del precipici quasi fou causa de fatals conseqüències, s'installà com millor pogué, amagant-se entre el fullatge, i esperà l'alba rosada que ja no podia tardar.

En fixar-se en allò que el rodejava no pogué menys que felicitar-se per la seva sort, ja que distingí, properes al seu amagatall, dues roses joves, quasi bé poncelles, que dins les seves gotes de rosada empresonaven, tremolosos, tots els clars i rutilants estels de la nit.

Arribà el dia i amb ell el sol, i l'or dels seus raigs encegava la vista. Mínim es posà a observar en silenci. Prest, les dues roses es desvetllaren, i una d'elles que era vermella com la sang i el foc, dirigint-se a l'altra, blanca com l'armini i el vori i pura com la neu, li digué:

—Bon dia amiga... Com has crescut durant la nit!... Però, ¿què tens? ¿Estàs malalta? ¿Com el teu semblant està tan pàllid...? ¿És que la papallona dels teus amors no ha vingut encara...? Ja vendrà, no et posis trista... Mira-la! És allà, festejant altres flors... Sembla mentida que vulgui entretenir-se amb família tan humil com és la dels geranis...!

I, efectivament, una papallona de tots colors pintada volatejava com un pètal empès per l'aire de la matinada.

La rosa blanca respongué:

—Agraeixo, benvolguda amiga, l'interès que per mi prens, però t'equivoques suposant que l'enyor de l'amat és la causa de la meva pallidesa. Dins la meva família totes som així, i es diu que no és de malaltia, puix alguns dels meus avantpassats moriren de vellesa, esflorant-se en els capvespres tardorals... Tu, en canvi, fas goig de tan ufana, encomanes la salut amb la teva flaira agradable, ets vermella com el mateix amor, i la teva bellesa està cridada pel destí a ésser lloada a totes parts.

La rosa vermella, envanida amb tantes lloances, ni tan sols donà les gràcies a la seva amiga, i començà a xiuxiuejar amb un borinot de color metàl·lic, i de la seva conversa no pogué sentir-ne res el follet Mínim, com no fos un brogit com el sospir perllongat que alguna vegada fa la corda grossa del violoncel.

Al cap d'una estona, quan se n'hagué anat l'amic de la rosa vermella, aquesta es girà a la veïnada i li digué:

—¿Saps el que em contava el borinot? Doncs que els senyors d'aquest palau preparen per aquesta nit una gran festa, amb motiu de l'entrada en societat de la seva filla major. Sé del cert que prest vendran a cercar-nos per ornar els seus salons i estic contentíssima, ja que amb la meva bellesa atrauré totes les miradas de la concurrència i el meu perfum farà que siguin per mi totes les lloances... Fa molt temps que el cor em deia, que el meu destí era la vida del gran món..! Però, m'entristeix una cosa, i és que veig que ens haurem de separar, puix per bé que venguis al sarau segurament et posaran al recó més amagat, degut a la teva migradesa de color.

—No et posis trista per tan poca cosa—contestà la blanca.
—Jo preferesc no anar-hi, i per això, m'amagaré tant com pugui entre les fulles del meu roser. ¿No és millor aquesta pau del jardí? ¿Sentir el cant de l'ocellada? ¿Gaudir de la bella vista de l'estany, amb els seus cignes? ¿Estar amb les nostres companyes...?

—¡Que n'ets d'estúpida!—exclamà la vermella.—No siguis boja. ¿No prefereixes la gran societat al ridícul romanticisme de les teves papallones...?

Però en mig de la discussió, es sentiren, pels caminals del parc, les petjades d'algú que s'acostava, i les dues roses trencaren el diàleg. La vermella s'estirà sobre el seu tronc perquè la veiessen, i la blanca s'amagà per confondre's amb les fulles del roser.

Un criat passà amb un pom d'altres flors i s'endugué la rosa vermella que, amb la sobtada estirada, perdé tots els diamants de la rosada.

La rosa blanca restà sola, pensativa i compadint-se de la vanitosa amiga de la infantesa... Pel jardí, el sol primaverat convidava a l'amor i la vida i un Cupidó de marbre, entre uns xiprers, expressava amb el seu somriure la picardia de l'ocurrència que tenia travessada al pensament. El follet Mínim es feia creus, davant tal meravella, i molt quiet, esperava la fi d'assumpte tan interessant.

Al cap d'una bona estona, es sentiren de bell nou petjades pel jardí, i s'acostaren als rosers, un lacai i una cambrera. L'home deia a la dona:

—¿Què els passa avui als senyors, que ens fan tallar tot el jardí?

—Doncs mira,—digué la cambrera,—el primer ramell era per ornar la festa, i aquest és per enviar als frares del convent...

Mínim no pogué sentir més, ja que, tallada la rosa blanca, els visitants s'allunyaren. Davallà del seu amagatall, prengué comiat de l'aranya i, cavaller del seu cargol, s'encaminà cap al roure del bosc i mentre viatjava pensava per ell mateix...—Això no pot acabar així. Jo he de saber, costi el que costi, la fi de l'aventura.

Una vegada arribat a la seva barraca, tregué un xiulet màgic, bufà amb totes les seves forces i a l'instant començaren a presentar-se els borinots a milers, i tants n'arribaren a arreplegar-se, que el seu brunzir semblava bramul del vent que a l'hivern flagella el bosc. Quan Mínim calculà que ni un en mancava, parlà d'aquest to:

—¡Borinots! Us he cridat perquè desig que es presenti, el que fa poc més o menys una hora, rallava amb una rosa vermella, la més alta d'un roser, que hi ha al jardí veïnat, enfront d'una estàtua del Cupidó.

—Jo sóc!—respongué un borinot sortint del rengle.

—Doncs acosta't, i marxeu els altres.—I en un obrir i tancar d'ulls, restaren els dos sols.

Allavors, Mínim s'expressà així:

—Desig que t'enteris dia per dia, minut per minut, de la vida d'aquella rosa, i quan sigui morta et presentis de nou i em contis el que hakis vist, sense deixar un detall. En aquests moments, la trobaràs al palau dels seus senyors. Ves-te'n i procura complir bé la teva missió...

El follet bufà altra vegada el xiulet màgic i comparegueren totes les papallones de l'encontrada. Semblava que aquells roures s'haguessen convertit en gegants rosers tardorals i que, besats pel vent, deixassen caure els pètals de les seves flors. Mínim féu el que havia fet amb els borinots, i aquella papellona que coneguérem al jardí, volà cap al convent en cerca de la seva amiga, la rosa de vori.

Passaren els dies, i una matinada es presentà d'improvís el borinot i, posant-se sobre una fulla de fàlguera, aprop de Mínim, li contà a cau d'orella tota la vida de la seva recomanada.

—Quan la rosa arribà al palau dels seus senyors, fou posada amb esment dins un vas de cristall de Bohèmia, sobre el tocador de la festejada. La finestra estava oberta de bat a bat i jo em vaig ficar a la cambra per saludar-la, però en acostar-m'hi féu tal gest de menyspreu, que no em vaig atrevir a dirigir-li la paraula i, donant mitja volta, vaig sortir per on havia entrat. Venguda la nit i quan els estels eren més clars, començaren a arribar, un darrera l'altre, els luxosos carruatges dels invitats. En el palau, uns violins sospiraven melodiosament, es sentia la remor confusa de les rialles i del rall de la gent, i els criats, amb casaques grogues i escuts brodats, anaven i venien, portant grans safates d'argent repujat, amb dolços, exquisits pastissos, gelats i xampany, i d'amagat es llepaven els dits enguantats i escolaven les copes.

De prompte, s'obrí el balcó d'una terrassa i la filla de la casa sortí acompanyada d'un jove distingit, vestit de frac. Ella anava tota blanca, portava un gran escot i sobre el pit una flor negrenca; m'hi vaig acostar sense fer remor i vaig veure amb espant que aquella flor era la meva amiga, la rosa vermella... Però, ¡quin canvi havia fet! El seu bell color, tan viu, semblava ara un tros de sang coagulada...; un poc més, i hagués mort asfixiada dins l'atmosfera carregada dels salons. Vaig sentir que xuclava amb

delit l'aire pur de la nit i que adesiara es queixava, sospirant debilment, com si tingués una fonda ferida... Els dos joves, ben acostats un a l'altre, rallaven tan baix, que no m'arribava més que un apagat xiuxiueig; allavors, vaig veure que ella es treia la rosa del pit i... jo desgràcia! quan la va besar, els seus llavis l'estrenyeren tan fort, que es desprengueren unes quantes fulles. Després, l'entregà al jove, el qual la tornà a besar apassionadament, i se la posà al trau, radiant de goig. La pintura dels llavis i el baf del tabac nafraren la rosa, que tenia ja el to marcit.

Acabada la festa, vaig seguir, al batre de les meves ales, el carruatge on anava la rosa. En aturar-se a la ciutat, davant una casa senyorial, vaig pujar amb el jove escales amunt; al cap d'una bona estona, aquest es ficà al llit i la rosa quedà sobre la taula, i malgrat de la seva expressió febrosa i sedejant no li donaren ni una sola gota d'aigua fresca, i el color de la mort es confonia, negrenc, amb el vermell rabiós de les seves fulles...

L'endemà a la tarda, el jove llegia al costat del balcó, i tenia engrunada la rosa entre les pàgines del llibre, ja sense vida, sense color... Entrà un criat amb una carta, l'obrí precipitadament el jove senyor i, amb la cara que posà, vaig conèixer que el contingut no li era agradós; restà cavilant uns moments i després, amb una arrencada, agafà el cos mort de la rosa i sense cap cerimònia el llençà pel balcó. En arribar al carrer, un cavall al trot li posà la pota a sobre, la trituraren les rodes dels carros i, d'aquella rosa, ni la pols en resta...

El follet Mínim quedà satisfet de la narració i el borinot anà a repetir a les flors la història de la rosa més vanitosa i orgullosa de totes quantes es criaren en aquella terra.

* * *

Al cap d'uns quants dies més, un dematí, acabada la seva missió, entrà al bosc la papallona i contà al follet la història de la seva amiga, la rosa blanca.

—Vaig arribar al convent,—digué.—D'enfora ja es distingia la seva massa arquitectònica daurada pel sol; el campanar retallava el seu perfil romànic sobre el blau del cel, i uns xiprers guaitaven per les tàpies. Vaig cercar el jardí, —més que jardí hort,—tot verd i regat en l'obaga; un rossinyol primfilava el seu cant; un novici treia aigua del pou i la corriola gisclava. A l'ombra del claustre,

sota les arcades, un frare pintava, a una gran tela, el miracle de Santa Casilda, i la meva sorpresa fou de no dir, quan vaig des-
triar, dins la seva falda, la meva amiga, la rosa blanca, que so-
bressortia d'entre les altres flors, i tan ben feta estava, tant, que jo
enganyada vaig anar al seu encontre i vaig tacar-me les ales amb
el carmí d'uns clavells.

A l'església i sobre l'altar de Sant Francesc, dins un pot de
ceràmica catalana, moria de vellesa, dolçament, sentint l'orgue i el
cant de la comunitat, la bona rosa, la meva amiga de l'infantesa...
El seu color tenia el to del vori envellit, però el seu perfum omplia
encara tot l'ambient de suau frescor. Quan em va veure, dèbil-
ment, em digué:

—Adéu, benvolguda papallona... Estic molt contenta que en la
meva agonia... hakis vengut... Pots dir, que he estat molt feliç...
tota la meva vida... En faig mercès a Déu... Puix que jo mor...
però els Cels... m'han fet la gràcia... que el meu cos... restàs pel
futur... dins la falda de Santa Casilda... Adéu... pa...pa...llo...na...

—I, entrant una bufada d'oratjol, féu la rosa un moviment
estrany i es desfullà sobre els fins mantells de l'altar, il·luminada
per un raig d'or, que entrava pels finestrals de la capella...

* * *

El follet, pegant-se un cop al front, digué per ell:

—Vetaquí la conclusió. La rosa vermella, tota vanitat, orgull
i supèrbia, morí com moren les bèsties; en canvi, la rosa blanca,
tota humilitat, senzillesa i bondat, ha mort com moren les santes...
¡Tot igual!... ¡Tot igual!... La vida de les roses és el reflexe de la
humanitat...

ELVIR SANS

ELS IDEALS

EL tenir ideals és una malaltia més que ens ha duit la civilització. L'home preshistòric no tenia ideals; veritat és que no li feien falta. ¿Per què en necessitava? Per menjar moll d'os, prendre la fruita de l'arbre, atupar la dona i dibuixar mamuts a la paret de la cova, no fan cap falta els ideals.

Això no és una suposició meva: la ciència em dóna la raó. En els museus he vist tota classe de fòssils d'aquells temps llunyans; mai no he vist, però, ideals fòssils. I és que tota la ideologia ha nascut de les empentes. La primera volta que l'home va anar a collir unes fruites i trobà que un altre les havia collit abans, varen nèixer els primers ideals.

Avui, que per cada metre quadrat hi ha dues o tres persones que van a lo seu, un no pot passar de tenir ideals, que són cosa tan necessària com l'estilogràfica, el rellotge o el paraigua.

Ja sabia jo, naturalment, que hi ha moltes classes d'ideals: n'hi ha en sèrie, ideals de basar, confortables i pràctics, que es porten a la butxaca, no fan embalum ni molesten per res. El dia que un desitja tal o qual cosa es treuen de la butxaca, es mostren a l'amo del basar, i llests.

Hi ha també ideals fets a mida per a ús particular; ideals grossos, idealets i els que no puc menys d'anomenar "idealoides".

L'esfondrament del règim monàrquic a Espanya ens ha duit, entre moltes altres coses, una invenció: els ideals retroactius (marca registrada) fàcilment adaptables, pràctics i de goma elàstica.

Gràcies a aquesta casta de ideals, un pot haver estat de qualsevol partit fins el dia 14 d'abril: des d'aquesta data, però, un es republicà, republicà exaltat i—això es el meravellós—republicà retroactiu: és a dir, que ja ho era quan no ho era. No és molt fàcil de comprendre-ho, però la ciència moderna fa miracles. Jo mai no he comprés tampoc el jugador automàtic d'escacs de Torres Quevedo i això que l'he vist en marxa: no per això deixa d'ésser veritat.

Davant la meva incomprensió, tots els propietaris dels ideals retrospectius marca "era i no era" m'han dit el mateix: "Sempre vaig ésser republicà. Ho pots demanar. Ja fa més d'un any que jo al cafè..." Un no té, doncs, més que demanar als cambrers del cafè. No tenc per què dubtar de les paraules que em diguin els cambrers de cafè, però no hauria estat de més, per acreditar els ideals de nova marca, que des d'un any enrera tots els cambrers de cafè haguessin estat notaris; així, amb una acta notarial a la vista no caldria dubtar de l'eficàcia dels ideals retroactius.

Ara bé, jo no crec un gran negoci l'adquisició d'un ideal retroactiu. Admir la invenció, però tenc la sospita que tengui quelcom de prestidigitació i que un no tengui el que creu tenir. Si un ja té el que desitjava, ja no té res que desitjar: és a dir, que ja no té ideals. És com si s'hagués ficat un duro a una butxaca foradada.

JOAQUIM VERDAGUER

DESPRÉS DEL CENTENARI

JAUME I FREDERIC (I)

PPOTSER vos haja produït estranyesa l'anunci del tema per aquesta conferència. Potser pensau, també, que no a totes les vides se'ls pot aplicar els paral·lelismes de Plutarc. El fet d'ésser coetanis Jaume I d'Aragó-Catalunya i Frederic II, emperador d'Alemanya, no m'hagués bastat a mi per pensar en la comparació. Hi ha altres raons fonamentals en aquell segle decisiu, de l'edat mitja, aquell segle XIII que féu davallar definitivament, cap el món més humà del modernisme, l'impuls ja iniciat un centeni abans. Però tampoc vull que vos impressioni la diferent magnitud dels personatges. Per un anglès o un bretó no tendria objecte el nostre Conqueridor a la vora d'un valor universal per les seves percussions, com és la d'aquell príncep, mig oriental, mig germànic, mig normand. Per nosaltres ha de representar aquesta posició l'essència de la justícia històrica a l'espai i en el temps.

Baldament s'hi oposin els massa generosos, massa sectaris o massa idealistes, les perspectives històriques es mouen sempre a dins un pla de grosses relativitats. No és possible jutjar amb els ulls d'ara el fet del propietari medieval que, si queda arruïnat, creu més deshonrós dedicar-se al treball que ésser bandejat. Fins i tot una mateixa institució no pot sofrir a tot temps la mateixa crítica. És diferent, per exemple, la culpa històrica del suplici de Carles de Sesa, en el segle XVI, que el del mestre Ripoll en el segle XIX. La mida de bon judici depèn del grau de civilització a què ha arribat, en un moment donat, el poble que serveix d'arquetipus en el progrés, i això encara a dins agrupacions continentals consemblants.

Aquesta relativitat en el temps es deu d'aplicar a l'espai. Hi

(1) Conferència llegida el 19 de febrer propassat a l'"Associació per la Cultura de Mallorca".

ha una casta de patriotisme dens, de fruits innegables, que jo mai no he deixat de practicar en el cicle del meu humil bagatge cultural, puix que he pensat sempre que si la geografia comença pel sol i la llum del bressol, la història s'inicia no ja en el mateix poble, sinó a la família. L'espai històric i el panorama actual de la vitalitat pública d'un país s'han de considerar com la perspectiva en un quadre. Encara que en el fons hi haja el tema fonamental, no es poden esborrar els accidents de primer terme, i tan sols pel motiu d'estar més aprop. Desvarieja qui creu fer patriotisme polític, volent aplicacions abstractes i universals sense una prèvia encadenació, i també perd el temps qui mira l'acumulació de les pròpies tradicions i dècades, com a quadrets de costums per entusiasmar els poetes, i res més. No, la conseqüència històrica és una reacció mai no interrompuda, entre un procés inductiu que comença a casa seva i un altre procés deductiu i comparatiu que parteix dels nuclis més avançats o més típics de civilització.

Concretament i dins aquest aspecte, ofereix el segle XIII un magnífic espectacle de promeses històriques a la contemplació del bon sentit de l'estudiós sense prejudicis de cap mena. Aquesta terra occidental és un superb mirador per enfilars els símbols representatius d'un període de vida mundial que en el món conegut, allavors, no acabàs fins i tot en allò que Marco Polo més tard anomenà Catai. I entretant, tot això passà desapercebut fa dos anys. Venga tocar el bombo de la Conquista i a disputar si fou religiosa o no, si els cavallers acompanyants de l'alt En Jaume eren catalans o tenien pèls d'aragonesos i venga sobretot acomiadar el centenari de manera que els qui comandaven poguessin mostrar que eren els únics que en sabien, i mentrestant atracaven el caliu a la seva arengada. Com que jo, allavors, estava bastant desganat, i de la dictadura mai no en vaig voler saber res, vaig concordar el meu silenci amb les pauses setembrines i dolces del nostre paisatge, fugint per igual d'apologies i de festes.

Però jo, aleshores, segons el meu temperament, des del nostre replanat occidental, enfocava la figura de l'alt En Jaume, a dins les concepcions globals de l'època i les trobava representades així, d'occident a l'orient: Jaume, Frederic, el papa, Gengis Khan.

Gengis Khan, cap dels mongols, dóna al seu poble definitiu impuls. Gengis Khan morí dos anys abans que Jaume I conquerís Mallorca, i el seu imperi s'estenia des del Pacífic fins a Europa. Després de la seva mort, l'imperi es nodrí de la mateixa orientació.

Ell, com els seus successors són representació autèntica de l'orient, Gengis Khan i els seus, una vegada assegurat llur domini, tenen les mateixes preocupacions d'aquells animadors de la moral xinesa com Laotse o Confuci. En el fons són escèptics. L'enervament oriental és cosa comú als xinesos, als indostànics—exemple: l'eclosió del budisme i els dubtes continus del bramans—als medes i perses, etcètera. Per això, durant cert temps del segle XIII s'establí gros intercanvi entre l'Àsia i Europa, gràcies a Gengis Khan, del qual no hi ha encara una biografia definitiva, ja que el temps anirà provant que fou a l'orient un emperador de més empreses que Carles Magne, per exemple, i que fou considerat, a Europa, en tot el seu valor, molt més gros, sens dubte, que el que li concedeixen historiadors que desconeixien que el món no sols era l'Europa.

Doncs bé, foren tan alçades les barreres aleshores existents entre Europa i l'Àsia, pel plet entre el cristianisme i l'Islam, que els camins restaven totalment oberts. El papat quedà ple d'esperances: llegats, sacerdots i artesans es colzejaven, a la cort mongòlica, amb funcionaris àrabs i astròlegs perses. I amb això, el papat comença les seves empreses de catequització.

Els mongols no tenien cap prejudici en contra del cristianisme, i de principi ja el preferien a l'Islam. El sobirà mongol no solament demanava al papa una missió diplomàtica, docta i experimentada, sinó també persones d'idoneïtat suficient per convertir l'imperi més gran de l'Àsia. Però tant una cosa com l'altra fracassaren. Dos dominics feren la prova quant al segon objecte, i després d'un viatge ple de penalitats, de mai no acabar, i encara que sense hostilitat, no veient més que fredor, trobaren excusa prest per tornar enrera. Tant com en el primer objecte, es fracassà en el segon, des del moment que en aquesta cort oriental es conegueren les finalitats primordials de les ambaixades i que eren descobrir les pretensions de domini del papat.

¿Qui representa el pontificat, en aquesta època? Innocenci III, i la seva política perdura amb Honori III, Gregori IX i Innocenci IV. Innocenci III sabé mantenir-se molt bé dins el seu paper. La seva habilitat fou extraordinària. Papa perseguidor, és veritat, però, a dins l'època, rodejava les seves severitats de motivacions acumulades. Agressiu i cobdiciós, també és ver, però dins la seva trajectòria hi havia serietat innegable, i a dins la seva obsessió ortodoxa, com cal al príncep del catolicisme, apareixia un afany afalagador de lliberació vers les pretensions imperials i en defensa de les ciu-

tats italianes. Sabé combinar, com ningú, el seu doble poder espiritual i temporal.

Es donà compte aviat que amb els mongols, millor dit, amb l'Orient, no hi havia res a fer. L'orient és l'escepticisme, un home escèptic ha estat sempre molt mal de tractar, i molt més quan l'escepticisme surt de l'entranya molt vella ja de tot un poble. Pel bé de l'esperit col·lectiu val més rompre la relació amb els escèptics empedernits, sobretot no essent possible dominar-los, ni a les bones, ni a les males. De sobres veieren Frederic i el papa, que des del moment que els mongols anaven entaulant pacíficament relacions, s'havien acabat les pretensions imperialistes, puix ja en tenien abastament procurant evitar ferments disgregatius d'imperi tan dilatat, i així ho deixaren fer, veient que no hi havia res a témer.

¿Què vol el pontificat? Atacar l'heregia, atacar els sarraïns i atacar el predomini imperial, els tres obstacles al desenrotllament de la política pontifícia com a representació de Crist i com príncep de la terra. És dir, en sentit positiu vol: ortodòxia pura, guerra als infidels i submissió de l'imperi, seguint la vella qüestió entre aquest i el pontificat.

Roma vol ésser sempre Roma. L'ortodòxia és un principi polític i dogmàtic. En realitat, la Roma cesària i la Roma papal obeeixen a una mateixa doctrina d'absorció, amb el ben entès que la segona serveix perquè certs somnis de qualque príncep d'imitar la primera es detenguin. Però una Roma així ha de pensar en l'aliança amb el guerrer, amb un guerrer molt bon catòlic, prudent, coratjós, comprensiu de la missió del papa, sense cap incompatibilitat amb ell. Una vegada entrat el guerrer en acció, vénen darrera seu els missioners, els comerciants i els manufacturers.

La bona visió pontifícia és tradicional. I per això no és cosa rara que a qui el papa exigeix més intransigència és als exèrcits i als sobirans, en enfrontar-se amb l'enemic. Roma és transigent amb els bàrbars perquè arriben ignorants davant la fe cristiana. Ho és amb els orientals, escèptics per les raons dites. Però no ho pot ésser a l'edat mitja, amb els heretges i els sarraïns, perquè uns i altres no van al catolicisme, sinó que ja en vénen. Transigir és igual a sotmetre's. Per això, abans de tot, cal véncer.

El sarraí, per principi, és tan intransigent que, en ell, com se sap, és fonamental la guerra santa. Però amb això es combina un element ètnic. Els mahometans de l'Aràbia, malgrat el bel·licós que és el seu profeta, són molt indulgents. No he de recordar aquí fins

on arribava la tolerància dels islamites de Samacanda, de Bassora o de Bagdad. Però la qüestió muda quan es mescla l'element del nord de l'Àfrica, vella sang ibèrica i bereber, de la qual venim també, en part, nosaltres i que infecta tota la franja de l'Europa occidental mediterrània, àdhuc Itàlia. Per veure els punts de contacte que hi ha, tinguin-se en compte les trajectòries de les més primitives races, quasi protohistòriques, a l'entorn de la nostra mar. Apart, doncs, dels principis, això demostra que la guerra s'imposava. I jo no crec que per nosaltres hi haja hagut guerres més populars i entusiastes que les fetes contra els sarraïns, per motius més fondos que per treure'ns-els de casa nostra.

Per això el papat exigeix tant del soldat i del polític, que l'ha de menester rectilini, fort i decidit. Per això els creuats que arribaven a l'orient se sorprenien i s'indignaven d'aquella convivència, de aquella concòrdia entre els aventurers, comerciants i armadors cristians i les gents musulmanes. Caldria aquí fer algunes consideracions, plenes d'interès, quant a les creuades, exposant l'essència dels fets i del resultat; però, almenys, és menester dir que no era possible que la superioritat oriental de llavors s'imposàs a l'occident, perquè l'orient era ric, i per tant coneixia els refinaments que duen a la decadència, dins una època en què els instints tenen tanta força, i l'occident pobre, miserable i, per consegüent, era capaç de totes les austeritats. D'aquí que si la política papal exigia poc als qui anaven a establir-se lluny, i enviaven riquesa, havia d'exigir molt als qui anaven, batallaven, conquerien i tornaven.

I ja ací, és forçós que entri a la nostra escena Frederic II. La tasca que em resta conté poques dificultats per a vosaltres i per a mi. Tot està ja en veure, el més escrupulosament possible, com dues ànimes, les de Frederic i Jaume, responen als designis exposats.

Supós en tots vosaltres cert coneixement d'aquest interessant personatge. Però, per mi, Frederic, encara que sense negar-li el títol que li donaren de Stupor Mundi, ja durant la seva vida, fou un home nociu a l'Europa occidental. Per més llengües que dominàs, per més enamorat que estigués de la saviesa, per més que del seu regne sicilià en fes una meravellosa acadèmia i sincretitzàs en un compost insospitat, en aquella època, la cultura musulmana i la saviesa occidental, jo el consideraré abans de tot, com a sobirà, per una raó molt simple, i és perquè estic convençut que ell no pensava en altra cosa. I per mi no serà el primer dels prínceps

moderns, sinó el primer dels tirans que l'Itàlia conegué més tard, en els segles XV i XVI.

És veritat que quasi tots els governants d'Itàlia i Alemanya eren caràcters d'una peça, bons d'estudiar per tant; però en ell no hi podem veure moltes més complexitats. És menester que cridi aquí l'atenció sobre la sort d'aquests dos mots.

Que una ànima sigui contradictòria no vol dir complexa. La complexitat ofereix un arc amb moltes tonalitats, a vegades ben encaixades una en l'altra. La contradicció, a vegades, és una ximplesa, ja que és cosa fàcil posar un vestit del revés, i per contradir-se, gairebé no fan falta més de dos motius, de manera que l'un sigui l'oposat de l'altre.

Frederic II fou contradictori. A dins la lluita, en un moment, ho és, àdhuc, el paladí. ¿Qui no ha tengut ratxes de desfalliment i de coratge, davant un fet que per nosaltres representa una perspectiva més o menys definitiva? La psicologia humana, la més ferma, mai no és la recta. ¿Com ho ha d'ésser la de l'home qui somnia només en el domini damunt una terra i un altre poder? El "Príncep" de Maquiavel molt abans d'ésser escrit havia tengut exemplars vivents innombrables.

Frederic era intelligent i cínic, astut, fi, dúctil, cruel a vegades, a vegades disposat a totes les afalagadures. Té una elegància que s'envesteix amb les tosquetats medievals, i amb això es fa simpàtic al modernisme, i el fet que miràs el catolicisme com un musulmà i el mahometisme com un catòlic, és cosa molt nova en aquell temps llunyà. Però tot es pot reduir a aquesta veritat. Frederic era escèptic.

Ara bé, l'escepticisme és un producte oriental. Hem vist com es manifestava en tractar de Gengis Khan. Però a l'edat antiga també és bo de provar que l'escepticisme experimentat a la civilització greco-romana es produeix després de les relacions amb l'orient. Jo m'atreviria, en aquest aspecte, a donar a cada punt dels grans nuclis de civilització la seva característica i diria: L'orient és l'escepticisme, Grècia la dissidència i Roma l'ortodòxia. De l'orient en surt el despotisme, la política del garrot, el fer sense raó perquè es desconfia d'ella, el refinament de l'únic que es veu que és la matèria, la sensualitat. De Grècia, en surt la disputa, l'anàlisi, la dissidència, l'heretgia, la filosofia. De Roma, la síntesi, el centralisme, l'ortodòxia, fins si es vol, el despotisme, però cercant la raó i presentant un advocat perquè la defensi, i la defensi, això sí, en una retxa dreta.

Doncs, Frederic, és escèptic com un oriental i centralista i ortodoxe com un romà. Enfondim un poc la qüestió i haurem de veure que heretge sí que no ho és. Un dissident és un convençut, tant convençut com l'adversari. I Frederic, tan respectuós amb Kemel que provocà l'excomunió del papa, tan cult que a la cort de Sicília fa confluïr vàries cultures, a la seva Alemanya mata heretges, àdhuc perquè es neguen a pagar el delme. ¡Ah! és que un emperador pot ésser oriental o romà; però és incompatible amb l'esperit grec. L'escèptic, indiferent, se sotmet. El dissident és capaç de rebellar-se. El grec admet l'enemic, i Frederic no admet enemics a casa seva. Heusaquí com l'aparent contradicció no existeix en el caràcter de Frederic. L'únic que es desprèn de la seva política és que solament en veu un d'enemic a allò que per ell és primordial (que és el poder): i és el papa.

Tota l'habilitat d'aquest Hohenstaufen consisteix a desplegar les màximes garanties, en més o menys dissimul, perquè triomfàs la política gibelina. Hi posa en aquesta empresa tota la seva activitat i la seva intel·ligència meravellosa. Hi fa bastant el fet d'ésser nét d'un normand, element ètnic nou, ple de vigoria, de combativitat i d'astúcia. Els normands foren majors d'edat prest. Conta la llegenda que eren tan honrats que ningú no s'atreví a robar un anell d'or, penjat d'un arbre per espai d'un any i, amb tot, ja se sap que els normands han estat els més refinats mestres de la pirateria. També el seu homònim i també il·lustre, el Frederic II del segle XVIII, rei de Prússia, es feia oi del maquiavelisme i escriví l'"Antimaquiavel"; però Konciusko amb el seu "Finis Poloniæ" demostra quina casta de moralitat política emprava el tal Frederic, ja que amb un parell de berenades amb Rússia i Àustria no en deixaren gota d'aquell regne.

En realitat, Frederic emprava la política oriental a davant els interessos del papat i el cesarisme romà amb els seus súbdits. A Alemanya procura desenrotllar un govern cesarista. Al nord d'Itàlia protegeix el feudalisme en contra de les ciutats i, per tant, del papa. Al sud destrueix el feudalisme cercant el basament de totes les classes.

Al nord, a Alemanya, persegueix els heretges, fa exterminar ciutats completes. Al sud, a Sicília, és tolerant, crapulós, orientalista, compta amb la simpatia del sarraïns i omple d'inquietud els cristians. Se'n va a la creuada. Com un líder dels exèrcits de Crist surt d'Alemanya. Pacta amb el soldà d'Egipte i com un escèptic contemporitzador surt de Sicília. Aquelles paraules que tants d'aplau-

diments fan sorgir dels papanates del segle XIX: "Siguem germans: la vostra religió és tan respectable com la meua" mostren com Frederic, al revés de com desorienten els historiadors, és home d'una peça. Ortodoxe i cesarista si no sent l'ombra de ningú: tolerant, fins i tot, democràtic, just que perceb la silueta papal, cercant armes espirituals, això sí com mai ningú no n'havia cercat. Però jo vos dic ¿què en surt d'un home així? Maquiavel, el príncep expoliador, el tirà, i just que manqui un xic la intel·ligència un home com, per exemple, Enric VIII d'Anglaterra, en el qual s'enfonsa la creença dins el materialisme més grosser.

Aragó ens assenyala un altre camí. La política catalano-aragonesa fou la més neta i la més conscient dels estats peninsulars. No hagué d'acudir a subtiletes i animositats per destacar els seus punts de vista, ni envers els papes, ni envers els altres estats, ni envers els elements interiors; bé és veritat que els matissos diferencials entre Aragó i Catalunya deixaren un sediment complexe i profitós a la resolució de les qüestions. D'aquesta política, ens queda com airó un Jaume I, un Alfons V, Ramir I, i encara si voleu, en un aspecte Pere III i com a depressions, un Pere IV i un Ferran V, que amb les seves pràctiques també s'atracaren als prínceps italians del Renaixement.

L'acte del pare de Jaume I, en posar-se al costat d'un vassall perquè ho havia promés feudalment, caient en heretgia sense ésser heretge, ja mostra la fusta rourari de la descendència. Jaume I, com se sap, solament comptava cinc anys quan son pare morí a la batalla de Muret i de quan en tenia dos estava sota el poder de Simó de Montfort. Fou Innocenci III qui aconseguí que En Jaume tornàs a la llar. És el mateix Innocenci a qui tant degué Frederic II. Ambdós li devien però molt. A primera vista pareix que era més acreedor de Frederic, perquè li havia estat protector a la infància i després tutor, l'havia reconegut príncep de Sicília i pogué molt per dur-lo a Alemanya com a Emperador. Però si Frederic li devia a Innocenci l'educació i el tron, tal volta Jaume li devia encara més: li devia la vida.

Malgrat tot ¿què va prometre Jaume I al papa? Solament, una cosa: guerrear contra els sarraïns. Àdhuc, tractar de culminar les obres amb les paraules, sinó, recordau l'intent d'anar a Jerusalem, a Terra Santa. Però tengué Jaume la noble habilitat de no cedir res al papa i no arribar mai a ruptures escandaloses pels fets públics, apart dels privats.

Jaume I tengué l'aspiració comú als sobirans de l'època: ésser coronat pel papa. I aquest aprofità la conjuntura per infeudar Aragó; però Jaume es negà i renuncià a tan transcendental desig. Em direu que l'oposició a dependre del papa era molt sentida sempre a Aragó. És veritat; però amb una infeudació nominal, que no hagués resultat mes onerosa que les càrregues que implicava ja "per se" la política pontifícia, Jaume podia tantejar el camp, i no fou menester, però, cap estímul dels súbdits, perquè Jaume trobàs la seva posició.

Frederic, en canvi, es cansà de prometre. Innocenci III, quan no tenia el germà-normand encara divuit anys, després d'una conversa amb ell quedà encisat de la senzillesa i simpatia del jove sobirà. Frederic va prometre organitzar una creuada que a la fi complí de mala gana, ja en temps de Gregori IX i que acabà, entre l'enutjament del papa, en forma tant pintoresca com sabreu segurament, i que no tenim ni temps de comentar. És clar que Frederic amb un pacte aconseguí més que cinquanta anys de lluites; però el guerrerisme de l'època, fora les capitulacions, no admetia mètodes de tracte, és dir, abans del venciment del contrari. Europa s'escandalitzava que l'exèrcit poderosíssim que reuní a Sant Joan d'Acre només li servís per entaular amb el soldà Malec el Kamel un conversa diplomàtica. És que, així, feia de cristià i posava al papa una busca a dins l'ull. De les restants promeses no en complí cap. Per això es reanusaren, a la fi, les velles lluites entre el pontificat i l'imperi.

Seguint el fil de les nostres consideracions, mirem Jaume I com a rei, com a guerrer i com a creient. Com a guerrer tengué el sentit de la guerra estrictament necessari a les seves finalitats. Ni més, ni menys. Sense ésser sant, no caigué en sanyes consemblants de qualque contemporani seu. És admirable la manera de complir les condicions d'entrega de València. Comparau, per exemple, la manera com Ferran i Isabel compliren els pactes amb Boabdil, i com acabà tanta feblesa, en la crema de llibres a la plaça de Bibarrambla per ordre de Cisneros, després d'haver-se allunyat al bon arquebisbe de Talavera. S'ha de notar la seva manera de fer la guerra, a vegades opinant en contra del criteri de súbdits i acompanyants, a vegades en triomf definitiu d'aquests.

El valor, acordat amb la prudència, es posa de relleu en considerar a Jaume en relació al problema feudal. Va resoldre aquest punt molt millor que alguns sobirans de Castella, per bé que a Castella hi hagués menys drets reconeguts al senyoriu, per haver

sortejat de gairell el feudalisme que a Aragó i Catalunya arrelaren els francs. Cert que també ho resolgueren Pere IV i Ferran V; però ni acudí als procediments de geneta del primer, ni a les severitats del segon. ¿Com? Sense resoldre en conjunt, malgrat ésser greus algunes qüestions, sinó en judicis parcials, i en posar tot l'interès en què fessen guerra a l'enemic comú, els qui la movien dins casa seva. Com que les guerres totes de Jaume I foren avantatjoses a les cases nobles d'Aragó i Catalunya, els repartiments feien menys díscols els nobles i s'atracaven al monarca en intensa cordialitat.

Com a creient, millor dit, com un dels reis de la cristiandat, fou perfecte sense ésser servil. Sabia ell que després de Frederic representava la potència més important mediterrània, ja que no havia de comptar amb Bizanci, amb les seves disputes, conseqüència del sentit grec sense el seu geni, i amb les seves decadències. Jaume I, en l'intent de la creuada, representa un primer anhel de l'expansió marítima del Mediterrani. Però no despertà cap recel. I aquesta expansió, més tard, es va dur a efecte, com calia fer-ho segons l'esperit de l'alt En Jaume, sense moure un gros beié amb el papat, de greus efectes, com altres potències provocaren, malgrat l'entredit papal contra Pere III (1). Ben religiós, corresponent a l'esperit de l'època, fou bondadós i liberal. Me direu que aquesta era una tradició que no fou corrompuda fins en el segle XV, amb la unió amb Castella; però millor si una vegada més es confirma la regla. I per fi, ens resta parlar del sentit de les seves conquestes.

Compreneu que després de tot el que he dit, en el fil del meu raonament, no puc escoltar un sol instant les disputes sobre si la conquesta de Mallorca, i les altres que dugué a cap En Jaume I, foren religioses. Enfront un rei que es tot el contrari d'un escèptic, que és apassionat, apassionat davant la fe; apassionat davant l'amor; enfront un rei que té per contemporani un Innocenci III o un Gregori IX, per mi la qüestió no té dubte. Ja sé que les coses no es manifesten amb simplicitat, com voldria cada sistema filosòfic, ni la vida és unilateral, com voldria l'asceta, obsessionat, dels altres, i que Jaume I, amb les seves guerres volia castigar els pirates, ocupar el senyors més inquiets i donar satisfacció a la pròpia inquietud, i

(1) Aquesta monarquia, com a conqueridora, és molt superior a Castella, que oferí tants d'espectacles vergonyosos abans de rematar la tasca que quasi acabà Ferran III, el Sant. L'intent d'hegemonia al Mediterrani es feia sota el disseny de formar un imperi romànic. És veritat que el papa, de principi, no se'n fià. Però després de Pere III es veren els resultats. Ni un Pere IV fou capaç d'aquella equívoca tasca d'un Carles V envers Roma.

encara me direu que em deix la que en tantes altres agrupa les premises pel materialisme històric de Carl Marx. Però si jo era aliadòfil, en la guerra europea, per exemple, no tenia dubte que, malgrat creure que es tractava de defensar els postulats de civilització, França o Bèlgica en treurien el que podrien. I per això, malgrat aquestes complexitats, no es pot negar l'aspecte essencialment religiós de les gestes del rei En Jaume. De no ésser així, a part de les guerres amb els sarraïns, tenia el rei En Jaume un camp gros per córrer que no emprà. Al contrari, al seu esperit hi arribaren impulsos generosos envers Castella... ¿qui no ho sap?

Com home, sí que no n'he de parlar. No m'interessa més que la vida pública, despullada de les seves debilitats privades, encara que recalcant que si no superior, tampoc fou excepcional a dins l'ambient en què es movia. Allò que més m'agrada en considerar a Jaume és el seu sentit integral que va infondre a la seva obra, plena de continguts totals i orientació profitosa. Per això he establert cert paralelisme amb un sobirà, sens dubte més intelligent i amb molta més cultura política, sense parlar ja de la cultura general. Però ell, més que l'altre, es considerà el primer ciutadà del seu regne, i com diu Miquel dels Sants Oliver "dins ell, dins el seu gran esperit tengueren cabuda tots els seus regnes, súbdits i interessos dels súbdits, recollits amb ànim igual, benèvol i equivalent".

JOSEP ENSENYAT

PER UN ORDENAMENT DE LA NOSTRA CULTURA

BIBLIOTEQUES

II

LA primera deducció que de l'estat actual de les nostres biblioteques, exposat en l'anterior article, pot fer-se, és que aquí entre tots, malgrat de comptar amb bells stocks de llibres, fins en certs aspectes amb molts de llibres, no tenim ni una sola biblioteca viva important, instrument de treball organitzat a la moderna i a la disposició constant de l'estudiós, el curios o l'investigador. Dic entre tots, perquè en realitat no sabia on cercar l'excepció. Entre nosaltres, tant el metge com l'historiador, l'advocat com l'arquitecte, el literat com el capellà, han de tenir per força, en punt a llibres, les mateixes necessitats. No sia raó en contra, en cap de les disciplines, les possibilitats de l'esforç individual o personal, forçosament destinat a no rendir sinó un mínim insuficient, donades les condicions formidables d'extensió, en qualsevol camp, fins el més especialitzat, de la bibliografia moderna.

D'aquestes zones particulars, concretes en quant és possible, de la bibliografia, algunes tenen representació en les nostres biblioteques actuals; altres potser ni això. De medicina, per exemple, qualque cosa se'n troba segurament a la Provincial, i n'hi ha uns quants armaris al Col·legi de Metges, i encara tendrà cada metge els seus llibres propis i les seves revistes, si es vol. ¿Què és, però, això devora l'imponent desplegament de la moderna bibliografia mèdica en totes les seves branques? D'altra banda, allò que deia de les zones negatives, ¿a on és a Ciutat el nucli de llibres de sociologia, de ciències polítiques, de ciències econòmiques que l'home de carrera o l'aficionat pugui necessitar en un moment donat? I ben mirat un no sabia dir per què les coses han d'ésser ben bé així. ¿Per què ni els nostres metges, ni els nostres advocats, ni els

nostres enginyers no han de poder disposar—apartats geogràficament dels grans nuclis culturals,—del mínimum de bibliografia assequible als professionals d'altres bandes?

¿Per què, sobretot, a Mallorca, a qui vulgui estudiar una cosa determinada no li ha d'ésser possible les més de les vegades passar d'una vaga iniciació—que el nostre candor individual i col·lectiu poden confondre adesiara,—per manca de mitjans, com aquell obrer que hagués de deixar el treball per manca d'eines? I va sense dir que en parlar d'estudis no em referesc als oficials de l'ensenyança universitària superior. Aquests sí que no voldria, francament, que es poguessin fer mai aquí. Crec que el desplaçament dels nostres estudiants, donades les condicions socials mallorquines, és tan necessari com el pa a la vida de la nostra cultura. Com és igualment necessari, estava d'afegir, a la vida de la nostra política que perillaria de lenta asfíxia cantonal sense l'oreig que ens ha de venir de més enllà de les ones.

Tornant als nostres amics els llibres, ¿com remeiar a tot això? Dues coses ens manquen, i totes dues necessàries: organització i diners, tan difícils d'aconseguir l'una com l'altra, però que podrien tornar-se assequibles amb relativa facilitat si la bona voluntat ens acompanyava i si ens acompanyava igualment l'ambició. De diners se'n necessiten molts, és clar. Però començam per no saber el que podrien fer en aquest sentit les nostres corporacions oficials totes soles, perquè elles no han considerat mai aquí encara com un servei més a atendre, concretament delimitat, el de la cultura: ni hem calculat les possibilitats de coordinació en aquesta casta de serveis entre l'Estat i la Província, posat en peu a d'altres bandes; ni hem tengut encara la sort d'entreveure les possibilitats del mecenisme, completament inèdit a casa nostra... Record ara mateix l'exemple del Centre de Lectura de Reus, ciutat més petita que la nostra, que fou possible en gran part per la pròdiga col·laboració d'un particular.

Suposem, però, ni que sigui en un excés de fantasia, que totes les nostres actuals biblioteques disposen, en un moment donat, de consignació abundant i poden dedicar-se amb desimbolta llibertat, cosa que no han pogut fer segurament mai, a comprar llibres. Aleshores entra la necessitat de l'organització. Si totes les biblioteques compraven les mateixes obres és evident que no aniríem enlloc. Si totes les biblioteques de Ciutat es posaven a adquirir, sense criteri preestablert, una mica de tot, totes anirien camí de transfor-

mar-se en biblioteques generals. I d'aquestes, amb una de bona que n'hi hagués ja ens bastaria. Les altres, apart, és clar, del nucli d'obres comunes que ha d'existir en totes elles, i de les Enciclopèdies, Diccionaris, Repertoris generals, etc., podrien especialitzar-se desseguida, seguint la mateixa orientació de llurs nuclis originaris o dels seus ingressos posteriors més nodrits.

Per la mateixa naturalesa dels seus fons antics i per la importància numèrica dels seus volums, la més indicada per ésser base d'una gran biblioteca general a Palma és la Provincial. A aquesta primacia ajuden a més el coincidir en ella el registre de la propietat intel·lectual de la província i el fet d'afavorir-la els reglaments vigents, massa incomplerts sempre, amb un exemplar de tot quant surt de les impremtes de la demarcació, exemplar que ara se'n va a Madrid, però que potser no seria difícil fer doblar d'un altre per ella i que seria una manera d'assegurar-li el concepte de depòsit o Museu bibliogràfic permanent. Ella podria centralitzar, d'altra banda, el catàleg general de tots els llibres existents a Palma, cosa fàcil de fer el dia que totes les biblioteques estiguessin catalogades com cal, i que seria un gran auxiliar del lector i del bibliògraf. Tot això, que suposaria el rejuveniment o gairebé millor el retorn a la vida de la vella biblioteca Provincial, no cal ni somniar-ho —a menys que l'Estat mudí de soca a rel els seus costums en la matèria—sense una intervenció eficaç de les nostres corporacions locals. Si ho hem d'esperar tot de l'Estat podem esperar tranquils. Més els temps semblen anar, venturosament, per altres camins. D'un article de l'actual director de la Biblioteca Nacional de Madrid, a propòsit de l'esforç fet en aquest sentit per la Diputació biscaïna són les següents retxes: "Barcelona, Santander, Bilbao i altres ciutats han anat marcant el camí en el camp incult de les Biblioteques provincials, camí clar i racional que pot resumir-se dient: que sols donant una intervenció directa i activa en la seva formació i sosteniment a les Corporacions del país, es poden crear Biblioteques provincials riques i eficients" ¹.

I l'eficiència és el primer que necessitam. En vistes a tal eficiència comptant amb una gran biblioteca general, aleshores les altres podrien especialitzar-se desseguida degudament. La Biblioteca del Palau, per exemple, tenint en compte el caràcter del seu fons antic i sobretot les remeses del P. Mir que tant l'enriquiren, té una gran

(1) MIGUEL ARTIGAS.—*Las Bibliotecas Provinciales*, en "El Debate" de 12 gener 1931.

base per esdevenir una bella biblioteca de les matèries que la classificació Brunet diria Belles Lletres, extensiva si es vol al radi de les nostres antigues facultats de Filosofia i Lletres. Les biblioteques dels Col·legis de Metges, d'Advocats, la mateixa del Museu Pedagògic, duen ja en els seus noms respectius el camí marcat: medicina, dret, pedagogia. La de l'Arqueològica Lul·liana és un bon punt de partida per una d'Història i matèries afins. Quant a la de l'Ajuntament, que és una Biblioteca que no té fins ara més que les prestatgeries, si bé compta amb valors com la col·lecció Garau, adquirida anys enrera, apart de les restes de la Biblioteca Villalonga i del fons Llabrés, podria potser orientar-se cap a un tipus de biblioteca com la municipal de Madrid, donant la màxima importància a la secció d'hemeroteca o biblioteca de premsa, i recollint tot el que d'impresos fes referència a la Ciutat i, per extensió a Mallorca, fins a constituir el ric depòsit de bibliografia mallorquina i sobre Mallorca que podria arribar a ésser i que és cura de moltes biblioteques municipals, com fa amb la bibliografia barcelonina, per exemple, la de l'Arxiu Històric Municipal, de Barcelona.

Fins ara, l'únic intent d'especialització bibliogràfica a casa nostra és la Biblioteca de Cultura Artesana que està organitzant i tindrà aviat a punt d'obrir al públic la Diputació Provincial de Balears. Instal·lada esplèndidament—com es fan aquestes coses a fora i aquí no estàvem avesats a veure—en un entressol del mateix palau provincial, aquesta miniatura de biblioteca duu en el seu nom continguda la significació que volgué donar-li el seu inspirador i creador Miquel Font. Amb ella es pensà de dotar als menestrals i obrers, com als artistes i tècnics directors, de l'utilitatge imprès necessari al perfeccionament i avenç dels oficis, artístics sobretot, i del demés, tan floreixents un dia—com n'és una mostra la col·lecció Marroig instal·lada en el vestíbul—i tan decaiguts en el present a la nostra terra. Biblioteca d'arts i oficis, doncs, en ella l'artista i l'artesà han de trobar una ajuda i una guia en tots els camins, diversos i múltiples, de l'art plàstic més pur fins al més utilitari. Catalogada amb material modern, en ella es pensa servir, apart dels seus propis llibres, la indicació de tots els de les matèries de la seva especialització que puguin trobar-se en les altres biblioteques ciutadanes.

Planejada de la present manera la distribució d'aquestes, la seva actuació podria venir secundada per la instal·lació de petites biblioteques populars, estafetes bibliogràfiques auxiliars, a les barriades extremes, amb un Diccionari Enciclopèdic, els cent millors llibres

de la literatura universal, i una tria de la millor i més sana producció moderna. I encara, perquè tota acció cultural ha de pretenir ésser general i per a tothom, del més alt al més baix i pel ciutadà com pel pagés, caldria augmentar les possibilitats de totes les nostres biblioteques, estenent la seva acció a tota l'illa. Això seria possible, donades les especials condicions geogràfiques de Mallorca, gràcies a una curiosa aplicació del transport rodat al servei de la lectura, de recent introducció, que dóna grans resultats als Estats Units, on nasquè, i a Anglaterra. Em referesc al book-waggon, o book-van o bibliobus, espècie de camió, l'interior del qual és distribuït en prestatgeries que poden contenir fins un milenar de volums, i que fa el circuit dels pobles i poblets, coincidint a cada un en un dia determinat i allà, aturat a la plaça pública, obri els seus armaris i tothom s'hi acostava a prendre el llibre comanat, el canvi o l'exemplar escollit dels prestatges. Una ambulància així podria fer, sense dificultat, en una setmana, en quinze dies, el torn a l'illa i dur als més allunyats recons els llibres de les biblioteques ciutadanes, amb totes les quals estaria en relació.

I bé, tenc l'absoluta seguretat que tot això que acab d'escriure ha de semblar a moltíssims una fàcil i innocent manera de fer castells a l'aire. Qualque cosa hi haurà d'això segurament. Tenguem en compte, però, que moltes, per no dir totes, de les coses que un dia arriben a realitats han estat abans prefigurades en alguna fantasia. Tot estaria en que reconeguéssem, per començar, tots plegats, la necessitat que tenim de llibres, o sia el problema de l'existència i organització de les nostres biblioteques com a tal problema, i volguéssim posar-hi remei. Molta part després vendria tota sola. Pensem que de caminar no se n'aprèn més que caminant. També la nostra gent no s'avesarà a llegir més que d'una manera: llegint. I no començarà a llegir més que quan li posem a la mà biblioteques on sàpiga que ha de trobar els llibres que desitgi, i d'on no se n'hagi de tornar amb l'estímul insatisfet d'una curiositat decebuda. ¿Que tot això costaria molt? Indubtable. Però si, d'altra banda, a cada moment ens diuen que som un poble tan ric! Pensem que el tant per cent reditual del capital esmerçat al servei de la cultura, podrà ésser, serà sempre, a la curta ben escàs. A la llarga, però,—no sols de pa viu l'home,—la compensació fóra segura.

JOAN PONS I MARQUÈS

ASSOCIACIÓ PER LA CULTURA DE MALLORCA

CRÒNICA

FELICITACIONS.—S'ha acordat per la J. D. felicitar el seu President, Sr. Emili Darder, per haver estat elegit regidor de Ciutat en les eleccions del dia 12; el Sr. Lluís Nicolau d'Olwer, pel seu nomenament de ministre de l'Economia Nacional en el Govern provisional de la República; i el Sr. Francesc Macià, per haver ocupat el càrrec de President de la Generalitat de Catalunya.

CONFERÈNCIA.—El dia 28, el soci Sr. Miquel Forteza donà una conferència molt interessant sobre "Ferrocarrils elèctrics". Fou escoltada amb viu interès per la nombrosa concurrència que premià el treball amb llargs aplaudiments.

PER L'AUTONOMIA DE MALLORCA.—Considerant la J. D. la responsabilitat en què incorreria si es deixaven perdre els moments actuals que tan fructífers poden ésser per l'autonomia de Mallorca, convocà una reunió per tractar d'aquest assumpte i s'acordà nomenar una ponència, composta dels senyors G. Forteza, Joan Pons, E. Sans, M. Font i E. Darder, per tal que procedeixi a redactar un avantprojecte del que podria ésser Estatut de Mallorca.

CURSOS DE GRAMÀTICA.—Igualment s'acordà intensificar la campanya en favor del nostre idioma i a aquest fi gestionar de l'Inspecció de 1.ª Ensenyança el permís i el patronatge d'un curset exclusivament dedicat als Mestres.

LLIBRES DE TEXT.—Convençuts de la necessitat i urgència d'editar llibres populars per la vulgarització de la nostra llengua, s'acordà demanar al soci Sr. Jaume Busquets la redacció d'una ortografia, gramàtica, sillabari, etc. per a ús de les nostres escoles.

El Sr. Busquets comunicà a la J. D. que té molt avançats aquests treballs, alguns dels quals compta poder entregar acabats dintre breu termini.

EXPOSICIÓ DE FLORS I VIDRES.—La nostra Associació, per tal de contribuir a estendre l'amor a les flors entre el nostre poble, ha acordat celebrar del 14 al 17 del pròxim mes de maig, en el seu local social, una Exposició de Flors i Vidres, i convida a prendre-hi part a tots els jardineros, particulars i fabricants de vidres artístics de Mallorca.

Bases.—L'Exposició serà de flors tallades, però també se n'admetran amb test, així com plantes d'ornament.

Les flors deuran presentar-se per tot el dia 13 del mes de maig. Si

són entregades sense vidre, el Comité Executiu les col·locarà en el que millor cregui que els escaiga.

Les flors, plantes i vidres seran rebuts per dit Comité o el seu delegat, el qual entregarà el corresponent rebut. Es retornaran a partir de l'endemà de la clausura i en el terme de tres dies, mitjançant la presentació del rebut corresponent.

La cura de les flors, durant els dies de l'Exposició, correrà a càrrec del Comité Executiu, el qual podrà donar facilitats perquè cada expositor cuidi de les seves pròpies.

Premis.—S'atorgaran bon nombre de premis destinats a les diferents seccions, separadament pels professionals i pels particulars.

L'entitat organitzadora donarà un premi especial per a la més notable flor o planta silvestre de la flora mallorquina, millorada pel cultiu.

Jurat.—El jurat qualificador està compost en la següent forma: Presidenta, donya Isabel Font de Salvà; Vocals, donya Aina M.ª Boutroux de Ferrà, Arnest Mestre, Andreu Crespí, Bartomeu Colom, Antoni Pol; i Secretari, Francesc de S. Aguiló.

CONDOL.—La J. D. ha expressat al seu President l'expressió del més sentit pèsam per la defunció del seu pare, Dr. Tomàs Darder (e. p. d.).

E L S L L I B R E S

NAVARRO, FRANCISCO DE P.—*Régimen térmico de la Bahía de Palma de Mallorca en 1929.*—Instituto Español de Oceanografía.—Notas y Resúmenes. Serie II, número 42.—Madrid.—1930.—27 pp.

Aquesta nota comprèn els resultats obtinguts de les observacions fetes durant l'any 1929 respecte al règim tèrmic de la nostra badia.

La primera part, Meteorologia, comprèn les dades termomètriques de l'atmosfera, pluja i evaporació, pressions mitges atmosfèriques mensuals al nivell de la mar, i freqüències mitges de la direcció i de la velocitat del vent.

La segona és dedicada al règim tèrmic marí i comprèn les observacions fetes en les dues estacions fixades.

Totes aquestes dades estan resumides en nombrosos quadres i representades en nou gràfics que completen el text.

El treball és clos amb un Apèndix on figuren detallades les 279 operacions—31 més que l'any anterior—i tots els resultats que se n'han deduït.

MASSUTÍ ALZAMORA, MIGUEL.—*El plancton de la Bahía de Palma de Mallorca en 1929.*—Instituto Español de Oceanografía.—Notas y Resúmenes. Serie II, número 43.—Madrid.—1930.—28 pp.

D'entre els estudis biològics marins que es realitzen metòdicament en el laboratori oceanogràfic de Balears, sobresurten els estudis planctològics, els quals realitza l'ajudant Sr. Massutí.

Aquesta nota és continuació de la que aparegué l'any 1929 i de la qual en donarem compte a aquestes mateixes planes.

S'hi registra més d'un centenar d'espècies identificades corresponents als principals habitants planctònics, assenyalant les èpoques d'aparició i de desaparició. Manca l'especificació dels Foraminífers, Radiolaris, Cucs i Copèpods.

Segueix un estudi comparatiu de les variacions estacionals observades amb les obtingudes per l'expedició danesa del "Thor", en el Mediterrani, durant el bienni 1908-10, que és "l'única de conjunt" de la planctologia mediterrània.

Seguint a Rose; en els estudis sobre les relacions entre el plàncton i les condicions físico-químiques del medi—en aigües de Mònaco—l'autor assenjala la concordància general de les seves observacions amb les del planctòleg francès.

Acompanyen i completen la nota, diversos quadres de la distribució dels grups planctònics més amplament estudiats.

NAVARRO Y FRUTOS A. GILA, FRANCISCO DE P.—*La salinidad del agua de la Bahía de Palma de Mallorca en 1929 y nuevos datos sobre densimetría del agua del mar.*—

Instituto Español de Oceanografía.—Notas y Resúmenes. Serie II, número 44.—Madrid.—1930.—28 pp.

En aquest treball donen compte els autors dels resultats dels anàlisis de les mostres d'aigua recollides en les dues estacions de la nostra badia durant l'any 1925.

El primer capítol es refereix a la salinitat. Es donen els valors de les salinitats ($S^{\circ}/_{00}$) mitges mensuals corresponents als tres nivells (0, 5 i 10 metres) en què han operat. De la comparació no se'n pot deduir, encara, la llei de la variació anual.

El segon capítol és destinat a la densimetria.

Des de l'any 1901 en què es publicaren les Taules hidrogràfiques de Knüdsen, es ve determinant, per acord de la Conferència Internacional per l'estudi de la mar (Estocolm, 1899), la densitat de l'aigua marina pel mètode cloromètric de Mohr-Knüdsen ($Cl^{\circ}/_{00}$).

Nombrosos autors, entre els quals figuren noms eminents nacionals, rebutgen, però, aquest procediment per manca d'exactitud, per excessiva lentitud i per diverses dificultats operatòries, sobretot durant les campanyes oceanogràfiques.

D'acord amb aquest criteri, els autors han practicat, a més, el mètode refractomètric senzill i ràpid pel qual es decanten. Considerant més avantatjat aquest darrer mètode per a deduir la salinitat i les densitats, proposen de considerar com a dada inicial la densitat a 0° determinada per refractometria, per arribar, després d'aplicar la correcció de compressibilitat, al coneixement de la densitat *in situ* —vertadera característica de l'aigua marina—, de la $S^{\circ}/_{00}$ i del $Cl^{\circ}/_{00}$.

Al final d'aquesta Nota també són seriadament registrades totes les operacions realitzades amb indicació de l'Estació on foren recollides les mostres, data i hora, profunditat i temperatura de l'aigua.

Amb aquestes breus ressenyes hem volgut donar als lectors de L. N. T. una idea dels principals treballs, oficials, que durant l'any 1930 es dugueren a terme en el laboratori de S'Aigo Dolça.—F. de S. A.

FORTEZA, GUILLEM.—*Pel ressorgiment polític de Mallorca.*—Estampa Soler Prats.—360 pp.

Tres etapes poden assenyalar-se en el moviment polític regionalista de Mallorca, cada una d'elles caracteritzada per una major amplitud dels elements ciutadans aplegats al voltant de la bandera mai no vençuda de les reivindicacions autènticament patriòtiques, la qual cosa ve a confirmar la bondat de la doctrina que lentament es va infiltrant en els estaments polítics i aconseguint de cada dia major suma d'adhesions.

La primera etapa fou ineficax des del punt de vista administratiu, i el cap visible d'aquella època va ésser En Joan Torrendell; la segona etapa va dur al Consistori de Palma tres regidors que en tot moment varen fer sentir la seva veu, i el cap visible va ésser En Guillem Forteza; i la tercera etapa l'estam vivint actualment.

Com una història retrospectiva, que aplega des del final de la guerra fins a la dictadura de Primo de Rivera, desfila davant els nostres ulls en el llibre "Pel ressorgiment polític de Mallorca" la tasca magnífica, continuada i entusiasta que Guillem Forteza va fer en aquella etapa, en defensa i per la propagació dels ideals regionalistes.

Poques persones han consagrat a un ideal polític la fe i el treball que Guillem

Forteza ha votat al regionalisme. Cap dels aspectes polítics que aquell pot atènyer, des d'allò que s'entèn pròpiament per política, és a dir, l'administració comunal, fins a altres aspectes com el de la qüestió social, el dret foral, la llengua, ha estat negligit en la seva tasca encaminada a intentar el redreçament de l'ànima autèntica de Mallorca.

A través de les 360 planes d'aquest llibre, en el qual queda viva i vibrant l'ànima ciutadana de Guillem Forteza, es pot anar resseguint el que va ésser la campanya iniciada amb la creació del Centre Regionalista i continuada en articles periodístics, conferències i intervencions en corporacions públiques.

“Pel ressorgiment polític de Mallorca” té una unitat indestructible que li dóna la fidelitat a una fe política i l'entusiasme amb què sobretot és defensada la millor i més important de les nostres característiques: la llengua.

Tal volta la part més interessant del llibre siga el Capítol segon, en el qual s'apleguen un enfilall de comentaris periodístics que plantegen vivament, clarament, el conflicte polític de Mallorca i assenyalen el camí per la solució.

L'aparició d'aquest llibre de Guillem Forteza és sobretot oportuna; en aquests moments en què diversos elements posseïts del disculpable “ardor del neòfit” intenten, sinó definir, pel manco professar des de novella càtedra la doctrina regionalista, és just que aquest tom, amb la seva consistència doctrinal i la seva amplitud de temes, patinat pels anys passats des de l'etapa de màxima activitat de l'autor, digui a tots quina va ésser la meritòria tasca d'aquest amic nostre que a la seva mestrívola competència d'arquitecte afegeix un aspecte de tractadista polític gens negligible.

És, a més, Guillem Forteza un dels elements que senten el regionalisme en tota la seva amplitud i duit fins a les darreres conseqüències federatives, perquè precisament la seva formació política va fer-se al costat dels homes que saberen donar una ànima nova i un pensament col·lectiu ple d'ardidesa a Catalunya.

“Pel ressorgiment polític de Mallorca” és un llibre—que ha editat pulcrament l'estampa d'En Soler—que no faltará en el prestatge de cap dels bons fills de Mallorca.—R. R. T.

Signada per “Dhey” (Llorenç Villalonga) ha aparegut, en el petit món literari de Mallorca, una novella escrita en la nostra llengua, titulada “Mort de Dama”, de la qual en parlarem en el proper número.

L E S A R T S

CONCERTS

ROBERT CASADESUS

Aquest distingit pianista francès donà el dia 17 d'aquest mes un interessantíssim concert, dintre del curs de l'"A. de C. M."

El programa anunciat ens predisposà ja en favor del concertista, puix que denotava un evident desig de fer sentir obres no massa tocades i fugir, a l'ensem, del virtuosisme tot i posant a prova unes formidables dots d'executant.

Ja en el *Concert a l'estil italià*, de J. S. Bach, amb què començava la sessió li observàrem una gran fluïdesa i suavitat de dicció, que no exclouïa la força quan els passatges de l'obra ho requerien.

La *Sonata en mi bemoll major, op. 81 (Els Adéus)*, de Beethoven, tocada seguidament, ens va confirmar la primera impressió. Ben matisada, ens en donà aquest pianista una versió molt expressiva, però no per això menys respectuosa amb l'autor. Una execució modèlica, al nostre entendre.

També fou excellent la interpretació de *Papallones, op. 2*, de Schumann, que ben poc sovint tenim ocasió d'escoltar en els concerts, malgrat ésser una obra plena de bellesa. La resta del programa que comprenia obres de Chopin i Debussy ens convencé que ens trobàvem davant un artista d'una gran sensibilitat i finor, que domina meravellosament el piano, del qual treu una riquesa de colorit, dintre del bon gust més exigent, com no se sol trobar amb freqüència entre els pianistes que ens visiten.

QUARTET DE BUDAPEST

Una altra sessió ben interessant va ésser la de la mateixa "Associació" el dia 30 d'abril, sessió confiada al "Quartet de Budapest" compost pels professors E. Hauser (violí primer), J. Roismann (violí segon), S. Ipolyi (viola) i M. Schneider (violoncel).

En aquest concert s'executaren dos quartets no massa coneguts. Ens referim al *Quartet en mi menor, op. 116, (De la meva vida)*, de Smetana, i al *Quartet en do menor, op. 51, n.º 1*, de Brahms.

Del creador de l'òpera txeca, Smetana (1824-74), no recordam haver sentit cap altra composició de música de cambra abans d'aquesta i la trobàrem prou interessant per desitjar tornar-la a sentir prest. S'ha de fer notar en particular el primer temps, *Allegro vivo appassionato*, fruit d'una inspiració viva i palpitant dintre d'una màxima correcció de forma.

El quartet de Johannes Brahms ens ha ratificat en l'opinió que tenim sobre l'art d'aquest gran mestre alemany del segle passat. L'obra de Brahms no és clàssica, ni romàntica, ni, naturalment, moderna i per això no s'apo-

dera tot seguit de l'ànima de l'aficionat. Però a mida que es va sentint i es penetra en les innombrables bel·leses de què està rublerta la seva música, tan seriosa, tan elevada, pot de bon grat perdonar-se a l'autor la llargada algun cop excessiva de certs fragments, en gràcia a l'indiscutible mèrit d'altres, molts d'ells vivificats per un alè popular, presa aquesta expressió en el seu més alt sentit. Així el temps segon (*Romanza—Poco adagio*) i tercer (*Allegretto molto moderato e comodo*) del repetit quartet que, per altra part, foren dits amb una justesa i perfecció dignes de tot elogi.

El concert acabà amb l'acurada execució del *Quartet en re menor*, de Schubert, el segon temps del qual (*Andante con moto*) és constituït per unes variacions sobre el tema del lied "La mort i la donzella". És una obra que sempre s'escolta amb fruïció vertadera.

Veusací una altra agrupació, el «Quartet de Budapest», que també veuríem amb gust que l'A. C. M. portàs en un curs pròxim.

Voldríem, ara, adreçar un prec a la direcció de la dita "Associació". Recentment, en una nota a la premsa local, feia notar la cultura del nostre públic que guarda un religiós silenci durant les audicions. És cert i se li pot fer aquesta justícia. Però ¿no seria possible aconseguir que durant l'execució de les obres es prohibís l'entrada a la sala? Si això, que és d'una cultura elemental, presenta inconvenients insuperables, demanam, almenys, que es posi oli a les frontisses de les portes i així no sentirem més aquells grinyols que coincideixen sempre amb els passatges pianíssims.—E. P.

Els nostres lectors saben ja, sens dubte, que l'Orquestra Lamoureux, una de les més famoses de París, estrenà en aquella capital el dia 28 del proppassat mes la suite de l'amic Baltasar Samper "Cançons i danses de l'illa de Mallorca". La premsa local va transcriure els conceptes que dita producció mereixia al conegut crític francès Mr. Vuillermoz. Traduïm a continuació el que en diu Mr. Florent Schmitt, crític de "Le Temps" que es distingeix sovint per la severitat dels seus judicis:

"Quant a Baltasar Samper—traduïu *hors de pair*—mai des de Chopin les Balears no han estat més liberals inspiradores. Diria quasi, per extensió, Espanya d'ençà d'Albéniz, si no hi hagués la *Feria*, de Ravel. Aquests tres trossos titulats *Rapsòdia*, *Calma a la mar*, *Festes* són quadres bastant breus. Àdhuc potser l'últim, a més que té l'inconvenient de no rompre resolutament amb la tonalitat del precedent, resta un poc abreujat. No hi fa res. Àgil, vivent, esplèndidament evocadora, aquesta Mallorca valia el viatge. Veusaquí una música nova i forta, sensible i colorida, profunda i brillant, on esclata un temperament d'artista magníficament dotat. Com que no són legió, apressem-nos d'assenyalar el fet."

RECULLS DE FORA

Espanta de pensar la via que ha fet el temps des de la publicació dels "Reculls" de març. Espanta i conhorta alhora. El dia 12 tengueren lloc les eleccions municipals convocades a Espanya pel gabinet Aznar. El resultat, en donar majoria republicana a gairebé totes les capitals de província, tengué caràcters de plebiscit i fou la determinant immediata del canvi de règim que en mig d'un ordre perfecte i d'un gran entusiasme es donà a si mateix el poble espanyol davant l'admiració, poques vegades com aquesta tan assegurada, de propis i d'estranyos.

El 14 a la nit el darrer monarca espanyol sortia de Madrid per anar a prendre a Cartagena el vaixell de l'armada que el dugué a Marsella. El mateix vespre quedava constituït el Govern provisional de la segona República espanyola presidit pel Sr. Alcalà Zamora amb els senyors: Lerroux a Estat, Maura, M. a Governació, De los Rios a Justícia, Albornoz a Foment, Azaña a Guerra, Casares a Marina, Prieto a Finances, Domingo a Instrucció, Largo Caballero a Treball, Nicolau d'Olwer a Economia i Martínez Barrios a Comunicacions.

L'endemà, dia 15, sortia de Madrid cap a la frontera francesa la resta de la família ex-reial, i era solemnitzat l'adveniment republicà en Festa Nacional a tota Espanya.

A Catalunya, el sentit republicà en les eleccions del dia 12 fou igualment esclatant. A Barcelona, contra els pronòstics generals, sortiren onze candidats de la Lliga, tretze radicals i vint-i-tres republicans-socialistes d'Estat Català, que amb el seu desbordant triomf impedí la sortida de ni un sol candidat d'Acció Catalana Republicana.

Això donà peu a Macià, cabdill de les forces triomfants, a proclamar a tota pressa la República Catalana, avançant-se fins i tot a Madrid. La bandera catalana arborada en el Palau de la Generalitat significava la República i la llibertat de Catalunya dins Espanya, aconseguida, de fet, sense una gota de sang, davant l'astorament de l'opinió de més enllà de l'Ebre.

Tot plegat sembla talment que un va contant un somni. República espanyola, República catalana, i la unitat espanyola intacta. Ens feim perfecte càrrec de l'esforç mental que l'admissió del fet degué costar, sense que acabés, naturalment, per compendre'l, a l'"A B C" i a molts d'altres. Per esvair tot recel comencen a anar a Barcelona uns ministres; el diumenge després hi va el mateix President Alcalà, acompanyat d'En Nicolau, i se'ls fa una rebuda imponderable. Resultat: la resurrecció de la gloriosa Generalitat com a títol de l'instrument de govern interior de la nova Cata-

lunya, que es posarà desseguida a redactar el seu propi Estatut, el qual, una vegada aprovat en referendun pels municipis catalans serà duit a les Corts Constituents que seran les que resoldran en darrer terme. Ni més, ni menys que el pacte de Sant Sebastià de l'estiu passat, duit a lleial compliment.

* * *

Mentrestant les coses avancen pel camí de la concòrdia sota l'ègida, a Madrid, del President Alcalà, i dels seus homes de Govern, generosos i comprensius, i, més ençà, del President Macià, ídol de la nova Catalunya.

Com a mostra la més alta de la fermesa amb què s'avança per les vies de la pau, i per la seva transcendental importància intrínseca, i de la que pot tenir per nosaltres, transcrivim íntegre el decret sobre el bilingüisme pedagògic a les escoles, publicat a la "Gaceta" del dia 30 d'aquest mes:

"Es un principio universal de Pedagogía que la enseñanza primaria, para ser eficaz, ha de producirse en la lengua materna. El ejemplo más categórico de la aplicación de este principio lo presenta Bélgica. Dentro de un mismo Estado estrechamente unido existen dos zonas geográficas y lingüísticas definidas: la zona flamenca y la zona francesa. La lengua materna se ha elevado en ellas a la categoría de lengua vehicular, sin abandonar ni olvidar la otra lengua que se ha cultivado y enseñado con toda intensidad.

"A las Cortes Constituyentes ha de revertir plenamente la responsabilidad de estructura el nuevo Estado español y precisar la amplitud y las carecterísticas de la cultura pública. A las Cortes Constituyentes habrá de confiar Cataluña el reconocimiento de su personalidad jurídica y las funciones que dentro del Estado haya de cumplir. Pero infligiéronse por la Dictadura tal número de ofensas y vejámenes a los más íntimos y sagrados sentimientos de Cataluña; determinaron, por otra parte, estos ataques una reacción espiritual tan viva, que el Gobierno provisional no desborda sus Poderes acudiendo con rapidez a reparar la injusticia y a servir aquellas aspiraciones que disputa de acuerdo con las necesidades de la enseñanza y las propias conveniencias de España, a la que, dentro ya de la democracia republicana, interesa que el hombre logre su más alta valoración espiritual.

"La lengua catalana, proscrita y combatida por la Dictadura, era ya antes de dicho régimen y es hoy, con más intensidad y mayor extensión, la lengua con que uno de los pueblos más emotivos y creadores del territorio hispano descubre las intimidades de su conciencia y expresa sus pensamientos. Posibilitar que la lengua materna sea un instrumento de cultura es posibilitar que la cultura rinda su máxima eficacia. Ello quiere decir que, aun fijada la atención en Cataluña, porque el problema en ella es más evidente y el agravio ha sido más ostensible, no se circunscribe la solución al respecto al catalán como lengua materna, sino que se extiende a las otras lenguas peninsulares que se juzguen y se las juzgue con idéntico derecho. Dentro de la nueva estructura del Estado que se ha iniciado con el cambio de régimen, uno de los empeños en que ha de concentrar todas sus energías la República es éste: elevar la escuela a la categoría de autoridad y eficacia que ocupa en los Estados de más alta jerarquía. Respetar la lengua materna, sea ella cual fuera, es respetar el alma del alumno y favorecer la acción del Maestro permitiendo que ella se cumpla con toda plenitud.

“Por lo expuesto, el Gobierno de la República decreta:

Artículo 1.º Quedan derogadas todas las disposiciones dictadas desde 13 de Septiembre de 1923 contra el uso del catalán en las Escuelas primarias.

Artículo 2.º En las Escuelas maternas y de párvulos de Cataluña la enseñanza se dará exclusivamente en lengua materna, catalana o castellana.

Artículo 3.º En las Escuelas primarias se dará también la enseñanza en lengua materna, sea castellana o catalana, y se les enseñará a los alumnos catalanes, a partir de los ocho años, el conocimiento y práctica de la lengua española, a fin de conseguir que la hablen y escriban con toda corrección.

Artículo 4.º Se faculta a la Universidad de Barcelona para que por medio de su Seminario de Pedagogía, juntamente con los organismos que cuiden de la obra de cultura en la Generalidad de Cataluña, el Consejo de Inspección primaria y el Patronato escolar de Barcelona organice cursos de perfeccionamiento con objeto de dar unidad a la obra de la Escuela primaria y aplicación articulada y eficaz a este Decreto, evitando perturbación al derecho de los Profesores ya nombrados.

Artículo adicional. En atención a los motivos determinantes de este Decreto, justificándose en otro territorio del Estado la misma necesidad que en Cataluña y formulada la petición, el Gobierno resolverá aplicando el espíritu de los artículos anteriores, en armonía con la difusión y circunstancias del idioma respectivo.

Dado en Madrid a veintinueve de Abril de mil novecientos treinta y uno.”

Inútil de dir el goig amb què veuríem la més prompta extensió de la lletra i de l'esperit d'aquesta disposició, tan humana com intelligent, a la nostra terra.

L. N. T. ha d'expressar aquí la seva satisfacció de veure elevat a la categoria de ministre d'Economia del primer Govern de la segona República Espanyola, al nostre estimat amic i col·laborador, l'il·lustre home de lletres i gran amic de Mallorca que és En Lluís Nicolau d'Olwer.

Hem d'esmentar la mort, ocorreguda el mes passat, a Vich, de l'arqueòleg català Mossèn Josep Gudiol i Cunill.

Mossèn Gudiol, pertanyent a la sèrie de vigatans il·lustres que obrí, a la nostra època, Balmes, era sens dubte la figura més alta de l'arqueologia catalana. Les seves obres, nombroses i conegudes arreu, li asseguraren el prestigi d'un nom, de què gaudí ja en vida, en el món científic internacional. I tant com la seva obra escrita, duita a terme sense defallences amb una heròica enteresa cristiana a través dels anys i en lluita amb la malaltia terrible que li travava de mica en mica l'activitat corporal i li minava l'existència, li assegura la perdurabilitat del record, aquell gran Museu Diocesà de Vich, obra de les mans, i nina dels seus ulls incansables d'estimador de l'art antic.

N O T I C I A R I

LA PROCLAMACIÓ DE LA REPÚBLICA

Veusací l'esdeveniment culminant del mes, esdeveniment històric que redueix els restants a darrer terme. Dimarts, dia 14, a les tres de la tarda s'anunciava a la plaça de Cort la nova tramesa per la Radio Barcelona, d'haver-se proclamat la República Catalana a Barcelona per En Macià i que les banderes republicanes voleiaven triomfants als casals de l'Ajuntament i Diputació de la Ciutat comtal. Sobtadament tal nova corria per la nostra ciutat i prest era del domini del públic. Un estol de republicans pujava a la casa de la Ciutat i hissava al balcó central la bandera tricolor, en mig de visques a la República. Els republicans més ixents del partit parlaren des de la balconada a la gentada que els escoltava; encariren que servassen ordre i respectassen totes les idees. Igualment se féu a la Diputació, i quedaren anomenades les autoritats provisionalment. Després, en manifestació, s'anà al Govern Civil, on es renovà als manifestants el mateix encàrrec d'abans. Acabades aquestes manifestacions davant l'Ajuntament, Diputació i Govern Civil, el públic desbordà el seu entusiasme pels carrers, portant banderes i aclamant l'adveniment del nou règim. Un estol de manifestants anà al moll i demanà als capitans de les naus "General Berenguer" i "Infante Don Jaime" que llevassen aquests rètols. I semblant manament feien a la "Real Sociedad Alfonso XIII", "Real Automóvil Club" i "Real Club de Regatas" i en tots els llocs foren obeïts sens resistència.

Malgrat el seny i l'ordre del poble no es pogueren esquivar algunes represàlies en algunes casetes de consums, que recorden la implantació d'un impost tan impopular com contrari al mateix esperit de l'Estatut municipal promulgat per la Dictadura i interpretat dictatorialment per la farramalla de dictadoretts que vivien a la seva ombra. També són de doldre alguns desperfectes als monuments de Ramon Lull i de Maura, fets a primeres hores de la matinada del dia 15, però que l'Ajuntament s'apressà a declarar que serien reparats immediatament.

Tant de bo que aquest canvi de règim hagi estat per bé del desplegament de la nostra personalitat i foment dels nostres interessos espirituals, tan vilment calcigats pel *digne net de Felip V*, durant els anys de les vergonyoses dictadures.

ELS BÉNS DEL PATRIMONI EX-REIAL

El nou Govern Provisional de la República s'apressà a oferir a la nostra Ciutat els nostres monuments del palau de l'Almudaina i castell de Bellver, que fins ara pertanyeren al Patrimoni reial, heretat dels nostres reis, de gloriosa recordança.

GABRIEL ALOMAR

També ha volgut reconèixer oficialment els alts mèrits del nostre compatriota Gabriel Alomar, i li ha encomanat la Presidència de la Comissió Permanent d'Instrucció Pública, nomenament que ha produït general satisfacció.

FELICITACIONS DE "LA NOSTRA TERRA"

El nostre estimat col·laborador, L. Nicolau d'Olwer, ocupa el càrrec de ministre de l'Economia en el Govern de la República. LA NOSTRA TERRA li dirigí un telegrama de felicitació que ha estat respost pel ministre en altre expressiu telegrama redactat, naturalment, en la nostra llengua.

Igualment hem felicitat al venerable *avi*, Francesc Macià, del qual hem rebut una afectuosa lletra de regradament.

EL BILINGÜISME A LES ESCOLES

Amb motiu d'haver-se promulgat el Decret segons el qual s'implanta el bilingüisme a les escoles de Catalunya, hem dirigit a Marcellí Domingo, ministre d'Instrucció Pública, el següent telegrama: "Revista mallorquina LA NOSTRA TERRA us adreça felicitació entusiasta per la promulgació del Decret relatiu al bilingüisme a les escoles i us demana l'extensió dels seus efectes a les illes Balears". Sabem de moltes altres publicacions i entitats que han formulat igual prec al ministre i creim esperançadament en l'obtenció d'aquesta justa demanda, tan important per la futura formació espiritual de Mallorca.

TURISME

Han fondejat a la nostra badia: els yachts nordamericans "Cresside" propietat del ric banquer Mr. Pierre, i "Orion". Els paquebots anglesos "Atlantis" i "Arandora Star". El yacht francès "Larita" en el qual viatgen els seus propietaris. El paquebot noruec "Stella Polaris" i els alemanys "Monte Rosa", "Tanganjika", "Watussi", "Usarama" i "Hamburg".

Entre altres, foren hostes nostres el ministre plenipotenciari d'Hollanda a Praga, Dr. Hendrik Muller van Werendyck, acompanyat de la seva esposa la princesa Maria de Loewenstein. També han estat ací noranta joves exploradors anglesos, procedents del Comtat de Kent, acabdillats per Mr. Spencer.

NOU SETMANARI

Acaba d'aparèixer-ne un a la ciutat d'Inca, sota el nom foraster "La Ciudad". La seva tasca, segons resa l'article de presentació, serà raonar tots els actes, valorar totes les accions, estimar totes les coses, valent-se d'un prisma únic, el de la independència, que no gosaran tórger ni afalacs ni males interpretacions. També el caràcter local serà el tret distintiu. Per això s'ha procurat que totes les seccions, des de les editorials als anuncis, tinguin un ambient completament local, que contrasta amb el caràcter "cosmopolita" d'altres setmanaris de mal dirigida orientació. En desitjar-li molts anys de vida, voldríem que no fos un més en la llista dels setmanaris desorientats.

EL CENS DE POBLACIÓ

La Junta Municipal del Cens de població de Ciutat ha donat compte del resultat de l'empadronament fet el proppassat desembre amb el següent resultat: Població de fet, 88.262 habitants. De dret: 87.749. Nombre de famílies: 22.032, dades que comparades amb l'anterior ens donen un augment de 10.844 habitants en la població de fet i 9.386 en la de dret. El nombre total d'inscrits en 1930 (residents presents, absents i transeünts) és de 90.172 habitants.

EXEMPLE A IMITAR

D. Valerià Weyler, mort recentment, deixa tots els seus béns en usdefruit a la seva germana Maria i a l'obit d'aquesta passen a ésser propietat de l'Ajuntament de Ciutat, per tal que fundi un establiment benèfic en profit de la minyonia mallorquina i a la bona memòria del seu pare, l'Excm. senyor D. Valerià, traspasat d'aquest món, també no fa molt.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:
ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:
JOAN I. VALENTÍ I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio, 40, baixos.* — Ciutat de Mallorca
Preus de subscripció: Any, 12 ptes. — Trimestre, 3 ptes. — Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D' EN FRANCESC SOLER. — SANT FRANCESC, 2 I 4. — PALMA DE MALLORCA